

TÜRKİYE'DEKİ GÖÇMEN AİLELERİN ÇOCUKLARIYLA İLİŞKİLERİ VE UYUM SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ

Zeynep Nur AYDIN KILIÇ
Gazi Üniversitesi, Türkiye
zeynepnuraydin@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9182-5152>

Fatma TEZEL ŞAHİN
Gazi Üniversitesi, Türkiye
ftezel68@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2098-2411>

<i>Atıf</i>	Aydın Kılıç, Z. N. ve Tezel Şahin, F. (2021). TÜRKİYE'DEKİ GÖÇMEN AİLELERİN ÇOCUKLARIYLA İLİŞKİLERİ VE UYUM SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (3), 1190-1209.
-------------	--

ÖZ

Bu araştırma Türkiye'de yaşayan göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri ve uyum süreçlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Mamak, Polatlı, Çubuk ve Keçiören ilçelerinde 6-9 yaş arasında çocuğu olan 22 göçmen aile oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri, göçmen aileler ile Türk ailelerin benzerlik ve farklılıkları ve Türkiye'ye uyum süreçleri olmak üzere üç tema altında incelenmiştir. Göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri temasında göçmen ailelerin çocuklarıyla genellikle ödev yaparak, ders çalışarak vakit geçirdikleri; çocuklarına karşı çeşitli konularda kural koydukları, genel olarak yalnızca çocuğu ilgilendiren konularda çocuklarının fikrini aldıkları, çocuklarının olumlu davranışlarında onları ödüllendirdikleri, olumsuz davranışlarına ise kızarak ve sözlü uyarıda bulunarak tepki verdikleri belirlenmiştir. Göçmen aileler ile Türk ailelerin benzerlik ve farklılıkları temasında; göçmen ailelerin Türk aile yapısıyla kendi aile yapılarını genel olarak benzer buldukları ancak aile içi ilişkiler ve disiplin noktasında bu durumun farklılaştığı ve kendilerinin Türk ebeveynlere göre daha kuralcı ve otoriter oldukları görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak Türkiye'ye uyum süreçleri temasında göçmen ailelerin; Türkiye'deki yaşam koşullarının iyiliği, Türkçe öğrenmeleri gibi nedenlerden dolayı genel olarak ülkeye uyum sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Göçmen çocukların ise ailelerine oranla daha iyi ve kolay uyum sağladıkları, bunun nedeninin ise okula gitmeleri, arkadaşlarını ve öğretmenlerini sevmeleri ve Türkçe öğrenmeleri olduğu görülmüştür. Öte yandan uyum sürecinde göçmen ailelerin ve çocuklarının yaşadıkları sorunların genel olarak sosyal dışlanma ve Türkçe bilmeme gibi nedenlerden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen aileler, Kültürel farklılıklar, Aile içi ilişkiler, Uyum süreci.

ANALYSIS OF THE RELATIONS OF IMMIGRANT FAMILIES WITH THEIR CHILDREN AND THEIR ADAPTATION PROCESS TO TURKEY

ABSTRACT

This research has been carried out to examine the relations of immigrant families who living in Turkey with their children and their adaptation process to Turkey. The research is designed according to qualitative research model. The study group of the research consisted of 22 immigrant families with children between the ages of 6-9 in Ankara province, Mamak, Polatlı, Çubuk and Keçiören Semi-structured interview form prepared by the researchers was used as a data collection tool in the study. The data obtained from the research which analyzed by thematic analysis method. The results of the research were examined under three themes: the relations of immigrant families with their children, the similarities and differences of immigrant families and Turkish families, and their adaptation process to Turkey. In the theme of the relations of immigrant families with their children; immigrant families generally spend time with their children while doing homework and studying; It was determined that immigrant families set rules against their children on various issues, generally took the opinions of their children on matters that concern only the child, rewarded their children's positive behavior, and reacted to negative behaviors with by angry and verbal warnings. In the theme of similarities and differences of immigrant families and Turkish families; immigrant families generally found Turkish family structure to be similar to their family structure, but this situation differed in terms of intra-family relations and discipline and they were of the opinion that they were more prescriptive and authoritarian than Turkish parents. Finally, in the theme of adaptation processes to Turkey, immigrant families; It was concluded that they generally adapted to Turkey due to reasons such as the good living conditions in Turkey and their learning Turkish. It was observed that immigrant children adapted to a greater extent and easier than their families, because they went to school, loved their friends and teachers, and learned Turkish. On the other hand, it has been concluded that the problems experienced by immigrant families and their children during the integration process are generally due to social exclusion and not speaking Turkish.

Keywords: *Immigrant families, Cultural differences, Family relationships, Adaptation process,*

GİRİŞ

Göç, insan topluluklarında tipik bir toplumsal olgu olup, toplumdaki insan, grup ve kurumların etkileşim ve uyum süreçlerine etkisi bakımından oldukça önemli bir kavramdır (Ünver, 2012). Geçmişte olduğu gibi, günümüzde de doğal afet, savaş gibi felaketler nedeniyle güvenli ve özgür bir ülke arayışı göçlere neden olmaktadır. Göçmenlik, bireylerin çoğu zaman zorunlu bazen de daha iyi bir yaşam beklentisi ile istekli olarak girdiği bir durumdur. Geçmişten bu yana göçmen olma durumu hem göç eden bireyler hem de göç ettikleri ve uyum sağlamaya çalıştıkları toplumlar üzerinde önemli bir etki oluşturmuştur.

Castles ve Miller (2008) içinde bulunduğumuz çağı “göçler çağı” olarak tanımlamıştır. Nitekim; Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi (DESA) tarafından açıklanan 2019 yılı verilerine göre göç; dünya genelinde 270 milyonun üzerinde yetişkin ve çocuğu kapsamaktadır. Türkiye’ de ise 5 milyonun üzerinde mülteci ve göçmen yaşamaktadır. Bu sayının yüzde yirmisini ise çocuklar oluşturmaktadır (UN, 2019). Dünyada yaşanan siyasal gelişmeler nedeniyle, Türkiye’nin uluslararası göç akımları açısından önemi sürekli artmaktadır. Dünya genelinde Türkiye’nin göç süreci incelendiğinde, göç veren, göç alan ve aynı zamanda geçiş özelliğine sahip bir ülke olduğu ortaya çıkmaktadır (Pusch & Wilkoszewski, 2010; 8). Nitekim Birleşmiş Milletler 2019 yılında Türkiye’yi en çok mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olarak açıklamıştır (UN, 2019).

Türkiye, jeopolitik ve tarihsel faktörler itibariyle de göç sisteminin önemli bir aktörü olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası göç akışında önemli aktör konumunda olan Türkiye önemli sorumluluklar yüklenmektedir. Bu sorumluluklar insan hakları çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda sürdürülebilir göç politikalarının oluşturulmasını gerekli kılmaktadır (Karataş &

Ayyıldız, 2021). Nitekim; yapılan zorunlu göçler, göç edilen ülkelerde sosyal uyumları, vatandaşlık ve insan hakları gibi pek çok konuda düzenlemeler yapılması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir (Taylor & Sidhu, 2011). Fazla göçün olduğu ülkelerde, göç edenler göç ettikleri yerin diline kültürüne ve mevcut yaşam şekline yabancı kalırlar. Bu durum göçmenlerin sosyal kabul, sağlıklı iletişim ve adaptasyon süreçleri noktasında onları zorlayıcı olabilecek birtakım sorunlara yol açabilir (Landale, Thomas & Van Hook, 2011). Devletler Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamındaki, göçmen ve mülteci çocuklara yönelik sorumluluklarını gerektiği şekilde yerine getirmediğinden çocuklar sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkileyecek pek çok ayrımcı davranışa maruz kalırlar (Vaghri, Tessier & Whalen, 2019). Çeşitli yaşamsal düzenlemelerle göçmen ailelerin yasal statüleri, maruz kaldıkları ayrımcılık ve ekonomik sıkıntılar gibi durumlar telafi edilebilir bir seviyeye gelebilir (Landale, Thomas & Van Hook, 2011).

Dünya üzerinde göçmenleri konu alan araştırmalara göre, göçmen çocuklar için yeterli dil eğitimi sağlamak, çocukların psikososyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve onların yaşadıklarını anlamak üzerinde durulması gereken önemli konulardır (Taylor & Sidhu, 2011). Göçmenlerin yaşadıkları topluma entegrasyon süreci; dil engelleri, kültürel farklılıklar ve sosyal durumlar nedeniyle olumsuz etkilenmektedir (Edge & Newbold, 2012). Yaşanan bu olumsuzluklar, psikolojik ve sosyal stresler göçmenlerde duygusal, bilişsel, fiziksel, davranışsal ve sosyal problemlere zemin oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar göçmen çocukların pek çok farklı nedenden dolayı psikososyal problemler yaşadığını ortaya çıkarmıştır (Hassan vd., 2016; Scherer vd., 2020; Tinghög vd., 2017). Bu kapsamdaki araştırma sonuçları ise, göçmen çocukların eğitime katılımlarının, sosyalleşme ve duygusal iyileşmeyi desteklemenin, göçmen çocuklarda normallik ve umut duygularının yeniden yapılandırılmasına yardım ettiğini göstermiştir (Montgomery, 2010; Reavell & Fazil, 2017; Sinclair, 2001). Özellikle okulların göçmen çocukların uyumu ve ait hissetme duygularının gelişiminde önemli bir rolü bulunmaktadır (Taylor & Sidhu, 2011). Göçmen çocukların ülkenin eğitim sistemine dahil edilmeleri kısa ve uzun vadede toplumsal uyum için son derece önemlidir (Culbertson & Constant, 2015). Dolayısıyla okullar göçmen çocukların gelecekteki ve içinde yaşadıkları toplumla bağ kurmaları için bir köprü görevi görmektedir (Rousseau & Guzder, 2008).

Kendi ülkelerinden başka bir yerde yaşamak zorunda kalan göçmenler için karşılaştıkları en büyük zorluk, dil bilmeme ve bu sebepten yaşanan sosyal, duygusal ve akademik zorluklar nedeniyle yeni bir toplumda “öteki” olarak adlandırılmalarıdır. Dolayısıyla bu tip travmatik deneyimler göçmenlerin yeni dili öğrenme becerilerini de engellemekte aynı zamanda yabancılaşma duygusuna yol açabilmektedir (Beiser & Hou, 2006; Işık-Ercan, 2012). Ancak devlet tarafından yapılacak sosyal ve ekonomik düzenlemeler yoluyla göçmen ailelerin bu anlamdaki aile stresi azaltılıp ebeveynlik kalitesinin artırılması çocukların gelişimlerini ve ülkeye uyumlarını da olumlu bir şekilde etkileyebilir (Amato, 2005).

Göçmen aileler geldikleri ülkeye uyum sağladıkça, genellikle yeni bir dil öğrenmenin yanında ev sahibi ülkenin gelenek ve göreneklerine entegre olmak gibi durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Pek çok göçmen, ebeveynlik uygulamalarının yeni ülkelerinde saldırgan olarak değerlendirilebileceği ve toplumsal beklentilerle uyumlu davranışlar gösterme konusunda endişe duymaktadır (Sanagavarapu, 2010). Bunun yanında göçmen aileler çocuklarının ev sahibi ülkeye entegre olmasını ancak kendi kültürel kimliklerini de muhafaza etmelerini istemektedirler (Attwell, Gifford & McDonalds-Wilmsen, 2009). İşte bu her iki kültür arasında yaşanan çeşitli çatışmalar göçmenlerin ebeveynlik davranışları, aile yaşantıları ve yerleştikleri ülkeye uyum süreci üzerinde etkili olmaktadır. Çünkü kültür ebeveynlerin aile içi ilişkilerini, çocuklarına karşı tutum ve davranışlarını etkileyen önemli bir faktördür. Farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin kültürel değerleriyle beraber; çocuklarıyla ilişkileri, ebeveynliğe yönelik değer ve inançları da farklılık gösterebilir (Ang & Goh, 2006; Dinn & Sunar, 2017; Özyürek vd., 2016).

Göçmenler yeni geldikleri toplumda günlük yaşamdaki değişimlere bağlı birçok zorlukla karşılaşarak, uyum sağlamak için mücadele etmek durumunda kalırlar. Ülkemizde de son dönemlerde alınan dış göçlerin artması çok kültürlü sürecin daha sık karşılaşılan bir olgu haline gelmesiyle birlikte bu konuda çok sayıda araştırma yapılmaya başlanmıştır. Nitekim göçmenlerin toplum ile bütünleşmesine yönelik yapılan bu çalışmalar alana katkı sağlaması açısından son derece önemlidir. Ancak araştırmalar incelendiğinde daha

çok göçmen çocukların eğitimsel süreçlerinin ele alındığı görülmektedir. Bu araştırma göçmenlerin aile içi ilişkileri, Türk kültür ve aile yapısına bakış açıları ve uyum süreçlerinin birlikte ele alınması açısından önem taşımakta ve bu bakımdan alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmadan elde edilen sonuçların, göçmen ailelerin ve çocukların ihtiyaçlarına dikkat çekeceği öngörülmektedir. Çalışmanın bu açıdan göçmenlerin sosyal ve eğitim imkanlarının düzenleme ve ailelerin ihtiyaçlarını belirleme noktasında öğretmenlere ve bu konuda oluşturulacak eğitim politikalarına kaynaklık edeceği söylenebilir.

Bu araştırma Türkiye’de yaşayan göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri ve uyum süreçlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri nasıldır?
- Göçmen aileler ile Türk ailelerin benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
- Göçmen ailelerin Türkiye’ye uyum süreçleri nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Türkiye’de yaşayan göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri ve uyum süreçlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma nitel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Nitel araştırma; kişilerin dünyayı nasıl algıladıkları ve ne gibi deneyimler yaşadıklarını inceler (Merriam, 2015).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Mamak, Polatlı, Çubuk ve Keçiören ilçelerinde çocuğu 6-9 yaşlarındaki okul öncesi eğitim kurumuna ve çocuğu ilkököl 1-3. sınıfa devam eden 22 göçmen aile (Suriyeli ve Iraklı) oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde durumun derinlemesine incelenmesini sağlayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2009). Ölçüt örnekleme, araştırmanın amacını net bir biçimde inceleme fırsatı sunan önceden belirlenmiş birtakım ölçütlerle katılımcıları belirlemeye yardımcı olan tüm durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu araştırmada katılımcıların belirlenmesinde kullanılan ölçütler, çocukların okul öncesi veya ilkököl 1-3. sınıfta olması ve çalışmaya katılmayı kabul eden gönüllü göçmen aile olmalarıdır.

Tablo 1: Aileye Ait Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler	Anne (n)	Baba (n)
Yaş	22	22
21-25 yaş	3	3
26-30 yaş	7	4
31-35 yaş	5	6
36-40 yaş	5	4
41-46 yaş	2	5
Öğrenim Durumu		
Okuryazar değil	2	2
Okuryazar	2	2
İlkokul	6	4
Ortaokul	6	6
Lise	6	6
Yükseköğretim	0	2
Çocuk Sayısı	3 çocuk	5
	4 çocuk	8
	5 çocuk	6
	8 çocuk	2
	9 çocuk	1
Çalışma Durumu	Kendi Ülkesinde	Türkiye’de
	Anne	Baba
	Anne	Baba

Çalışıyor	2	22	1	17
Çalışmıyor	20	0	21	5

Tablo 1 incelendiğinde 26-30 yaş aralığında 7 annenin, 31-35 yaş ve 36- 40 yaş aralığında ise 5'er annenin olduğu; 31-35 yaş aralığında 6 babanın, 26-30 yaş ve 36-40 yaş aralığında 4'er babanın olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan ailelerin en fazla 4 çocuk (f=8), 5 çocuk (f=6) ve 3 çocuk (f=5) sahibi oldukları görülmektedir.

Annelerin öğrenim durumu incelendiğinde annelerin genellikle ilkokul (f=6), ortaokul (f=6) ve lise (f=6) babaların ise öğrenim durumunun ise genel olarak ortaokul (f=6) ve lise (f=6) mezunu olduğu görülmektedir.

Annelerin çalışma durumuna bakıldığında 2 annenin kendi ülkelerindeyken çalıştığı; 20 annenin çalışmadığı; Türkiye'de 1 annenin çalıştığı, 21 annenin ise çalışmadığı görülmektedir. Babaların çalışma durumuna bakıldığında babaların tamamının kendi ülkelerindeyken çalıştığı; Türkiye'de ise 17 babanın çalıştığı, iki babanın ise çalışmadığı görülmektedir.

Tablo 2: Çalışma Grubundaki Çocuklara Ait Demografik Bilgiler

Çocuklara Ait Demografik Bilgiler	f	
Yaş	6 yaş	8
	7 yaş	4
	8 yaş	6
	9 yaş	4
Cinsiyet	Kız	15
	Erkek	7
Öğrenim Durumu	Anasınıfı	5
	1. Sınıf	7
	2. Sınıf	7
	3. Sınıf	3

Tablo 2 incelendiğinde çalışmaya katılan ailelerin çocuklarının 8'inin 6, 6'sının 8 ve 4'ünün 7, 4'ünün 9 yaşında olduğu görülmektedir. Çocukların 15'i kız, 7'si erkektir. Ayrıca çocukların çoğunluğu 1.sınıf (f=7) ve 2.sınıfta (f=7) öğrenim görmektedir.

Tablo 3: Çalışma Grubunu Oluşturan Ailelerin Göç Süreçleri

Göç Bilgileri	f	
Gelinen Ülke	Suriye	15
	Irak	7
Türkiye'de Geçirilen Süre	2 yıl	1
	3 yıl	3
	4 yıl	7
	5 yıl	6
	6 yıl	5
Türkçe Bilme Durumu	Bilmiyor	5
	Biraz biliyor	12
	Biliyor	8

Tablo 3 incelendiğinde çalışmaya katılan ailelerin Suriye'den (f=15) ve Irak'tan (f=7) Türkiye'ye geldiği görülmektedir.

Türkiye'de geçirdikleri süreler incelendiğinde ise çoğunluğun 4 (f=7), 5 (f=6) ve 6 (f=5) yıldır Türkiye'de olduğu ve bir ailenin de 2 yıldır Türkiye'de bulunduğu görülmektedir.

Ailelerin dil bilme durumları incelendiğinde 12 ailenin Türkçeyi biraz bildiği, 8 ailenin Türkçe bildiği ve 5 ailenin de Türkçe bilmediği görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun hazırlanma sürecinde öncelikle ilgili alan yazın taraması yapılmış ve sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan soruların kapsam geçerliğinin sağlanması amacıyla okul öncesi eğitim alanından üç uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunun birinci bölümünde aileye ve çocuğa ait demografik bilgiler ve ailenin göç süreçleri, ikinci bölümünde ise görüşme soruları yer almıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada Türkiye’de yaşayan göçmen ailelerin yaşantıları farklı boyutları ile ele alınarak uyum sürecinde yaşadıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sürecinde öncelikle Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu’ndan (10.06.2020 tarih 09/04 sayılı karar) etik kurul onay belgesi alınmıştır. Araştırma verileri ailelerle yapılan yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Veri toplama sürecinde öncelikli olarak göçmen ailelerle iletişime geçebilmek için Türkiye’ye uyum süreçlerinde yardımcı faaliyetler yürüten bazı sivil toplum kuruluşlarından yardım alınmıştır. Ardından ailelere ulaşılarak araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve uygun oldukları gün ve saat belirlenmiştir. Görüşmeler ailelerin evlerinde bir tercüman eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme formlarında yer alan sorular sırasıyla görüşme yapılan kişiye yöneltildikten sonra verdikleri cevaplar aynı şekilde formların ilgili kısımlarına not alınmıştır. Dil yetersizliğinin olduğu durumlarda tercümandan destek alınmıştır. Her bir görüşme ortalama 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz, elde edilen verilerin kavram ve temalar açısından incelenip analiz edildiği nitel bir analiz yöntemidir (Fereday & Muir-Cochrane, 2006). Bu analiz yöntemi, verilerin kodlanması, kodlardan kategorilerin oluşturulması ve nihayetinde temaların oluşturulması süreçlerini içerir. Tematik analiz yöntemi, genellikle araştırılan problemin güncel olduğu, ilgili literatürde araştırma açığı bulunan durumlarda kullanılmaktadır (Braun & Clarke, 2006).

Bu araştırmada tematik analiz süreci üç aşamadan oluşmuştur. İlk olarak görüşme soruları transkript edilerek analiz edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan her bir aileyi temsil edecek bir kod belirlenmiştir (Örneğin; A1). Sonrasında ise transkript edilen veriler her iki araştırmacı tarafından incelenmiş ve kategoriler oluşturulmuştur. Son aşamada ise bu kategorilerden yararlanılarak kapsamlı tema başlıkları üzerine odaklanılmış ve temalar belirlenmiştir (Braun & Clarke, 2006). Kategori ve temaların uygunluğu konusunda bir alan uzmanı öğretim elemanının görüşü alınmış ve elde edilen bulgular temalar altında incelenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde görüşme soruları göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri, göçmen aileler ve Türk ailelerin benzerlik- farklılıkları ve Türkiye’ye uyum süreçleri temaları altında analiz edilerek tablolaştırılmıştır.

1. Tema: Göçmen Ailelerin Çocuklarıyla İlişkileri

Araştırmanın 1. teması “göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri” olarak belirlenmiş ve bu tema altında ailelerin çocuklarıyla vakit geçirme durumları, disiplin süreçleri ve çocuk yetiştirme durumlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4. Ailelerin Çocuğun Öz Bakım, Eğitim, Sağlık Bakımından Daha Çok Kimin Sorumlu Olduğuna İlişkin Görüşleri

Çocuğun Bakımı	Anne (f)	Baba (f)	Kardeş (f)	Diğer (Büyük ebeveyn, hala, teyze vb. (f)
Öz bakım	22	0	2	3
Eğitim	16	4	15	2
Sağlık	16	10	2	3

Tablo 4 incelendiğinde çocuğun öz bakımından en çok annenin sorumlu olduğu (f=22) babalarinsa bu konuda sorumluluk almadığı (f=0), çocuğun eğitimiyle çoğunluk olarak annenin (f=16) ve kardeşlerin (f=15) ilgilendiği babalarinsa daha az ilgilendiği (f=4), çocuğun sağlığından aynı şekilde yine en çok annelerin sorumlu olduğu (f=16), bu konuda babaların daha az sorumluluk aldığı (f=10) görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Genellikle bakımıyla ben ve halası ilgileniyoruz. Eğitimiyle babası ve dedesi daha çok ilgileniyor. Sağlık konularındaysa ben, babası, amcası ve halası hepimiz bakıyoruz.” (A1)

“Bakımıyla babaannesi ve ben ilgileniyorum. Abi, abla okulla ilgili işleri hallediyor. Sağlıkla ilgili birşey olursa dedesi, babaannesi ve abisi ilgilenir. (A12)

“Bakımıyla ve eğitimiyle ben ilgileniyorum. Eğitime ablası da yardım ediyor. Sağlıkta ben ve babası ilgileniyoruz. Doktora gitmek gerekirse biz götürüyoruz. (A15)

Tablo 5. Ailelerin Çocuğun Aile İçinde En Çok Vakit Geçirdiği Kişilere İlişkin Görüşleri

Çocuğun Aile İçinde En Çok Vakit Geçirdiği Kişi	f
Anne	12
Baba	4
Kardeş	13

Tablo 5 incelendiğinde, çocuğun ailede çoğunlukla vakit geçirdiği kişinin kardeş (f=13) ve anne (f=12) olduğu, bunun yanında en az baba (f=4) ile vakit geçirdiği görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir.

“Kardeşleriyle vakit geçiriyor, ben ancak ev işlerini yapıyorum. Vaktim yok ki.” (A16)

“Benle ve kız kardeşi üçümüz beraber vakit geçiriyoruz.” (A18)

“Anne ve baba ikimiz ilgileniyoruz.” (A22)

Tablo 6. Ailelerin Çocuklarıyla Vakit Geçirme Şekillerine İlişkin Görüşleri

Çocukla Vakit Geçirme	f
Ödev yapma / ders çalışma	10
Oyun oynama	6
Ev işlerine yardım etme	6
Telefon/ televizyon	2
Masal okuma	2
Parka gitme	2
Kur'an okuma/namaz kılma	2
Gezmeye gitme	2
Sohbet etme	1
Dil çalışma	1

Tablo 6 incelendiğinde ailelerin çocuklarıyla ödev yaparak/ders çalışarak (f=10) vakit geçirdikleri, oyun oynamayı (f=6) ve ev işlerinde yardım etmeyi (f=6) de tercih ettikleri, en az ise sohbet etmeyi (f=1) ve dil çalışmayı (f=1) tercih ettikleri görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

“İş bitince oturup sohbet ediyoruz. Oyun oynatıyorum. Bazen de Kur’an anlatıyorum.” (A9)

“Hikâyeler anlatıyorum, beraber namaz kılıyoruz.” (A12)

“Mutfakta vakit geçiriyoruz. Bana yardım ediyor. Beraber yemek yapıyoruz pasta yapıyoruz.” (A13)

“Ödev yapıyoruz, mutfakta bana yardım ediyor.” (A18)

Tablo 7. Ailelerin Türkiye’ye Gelmeden Önce ve Geldikten Sonra Çocuklarıyla Vakıt Geçirme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Türkiye’ye Gelmeden Önce Çocuklarıyla Vakıt Geçirme Durumları	f	Türkiye’ye Geldikten Sonraki Vakıt Geçirme Durumundaki Değişim	f
Değişen bir şey olmama			7
Oyun oynama	5	Daha rahat olma	6
Temel ihtiyaçları karşılama	4	Çocuklar büyüdü	2
Evde vakit geçirme	2	Okula başlama	2
Kitap okuma	1	Daha iyi ilgilenme	2
Dışarıda vakit geçirme	1	Daha az dışarı çıkma	1
Gezmeye gitme	1	Daha fazla dışarı çıkma	1
Vakit bulamama	1	Ödevlerine yardım etme	1

Tablo 7’ye göre 7 ailenin Türkiye’ye gelmeden önce ve Türkiye’ye geldikten sonra çocuklarıyla vakıt geçirme durumlarında bir değişim olmadığı belirlenmiştir. Bazı ailelerin ise kendi ülkelerinde oyun oynadıkları (f=5) ve çocuklarının daha çok temel ihtiyaçlarını karşılayarak (f=4) vakıt geçirdikleri görülmektedir. Türkiye’ye geldikten sonra ise ailelerin çoğunluğunun çocuklarıyla daha rahat vakıt geçirdikleri (f=6) görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Orada savaş olduğu için can kurtarma telaşındaydık. Oradan oraya gidiyorduk.” (A6)

“Küçüktü o zaman bakımını yapıyordum. Onunla konuşuyor ve ona kitap okuyordum. Oyun da oynuyorduk.” (A22)

“Çok değil, Suriye’de telefon yok, dışarı çıkmak yok burada dışarı çıkıyorlar. Daha rahat çocuklar burda” (A5)

“O Suriye’deyken küçüktü, şimdi de kardeşleriyle oynuyor. Evdeyiz daha çok.” (A7)

“Şimdi burada çok rahatız okula gidebiliyorlar, orada savaştan mermi korkusundan hiç rahat değildik. Hep korkarak yaşıyorduk.” (A8)

Tablo 8. Ailelerin Çocuklarına Koydukları Kurallara İlişkin Görüşleri

Kurallar	f
Kural koymama	4
Uyku saati	10
Dışarı çıkmama	7
Ev kuralları	4
Yemek saati	3
Ödevler	3
Kavga etmeme	3
Eve geliş saati	1
Okula gitme	1
Yabancılarla iletişim kurmama	1
Kuran okuma/namaz kılma	1
Saygılı olma	1
Sorumluluklarını yerine getirme	1
Telefon yasağı	1

Tablo 8 incelendiğinde ailelerin çocuklarına daha çok uyku saatiyle (f=10) ve dışarı çıkma izniyle (f=7) ilgili kurallar koydukları bunun yanında kural koymayan ailelerin (f=4) de bulunduğu görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

- “Saat 10’da uyumak, 8’de kahvaltı 12.30’da öğlen yemeği, 13.30’de öğlen uykusu, 16.00’da kalkarız. Kesinlikle herkes uyur.”(A1)
- “Evet, okuldan gelince hemen ödevlerini yapmak zorunda 8.30’da uyuşup 8’de kalkması gerekiyor.”(A7)
- “Kurallarımız var. Asla dışarı çıkmak yok, yabancılarla konuşmak yok, izinsiz bir yere gitmek yok, saat 10’da uyku saati.”(A9)
- “Kuran okumak, namaz kılmak, duvar karalamamak, bağırılmamak, çöp atmamak.” (A12)
- “Yatma saati en önemli kural. Erken yatması gerekiyor çünkü sabah kalkarken zorlanıyor. Yemek saatinde herkes sofrada olacak.”(A21)

Tablo 9. Ailelerin Ailede Çocuğun Fikrinin Alınma Durumuna İlişkin Görüşleri

Çocuğun Fikrini Alma Durumları	f	Nedenler	f
Alma	10	En büyük çocuk olma	1
		Sadece çocuğu ilgilendiren konularda fikrini alma	9
Almama	8	Karar verici olarak kendini görme	8
Bazen alma	4	Duruma göre	4

Tablo 9 incelendiğinde ailelerin çocuklarının fikirlerini daha çok çocuğu ilgilendiren konularda aldıkları (f=9) bir ailenin en büyük çocuk olduğu için fikrini aldığı görülmektedir. Çocuklarının fikrini almayan ailelere göre ise karar verenin ebeveyn olduğu (f=8) görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

- “Evet herkese kendi odalarıyla ilgili soruyoruz.” (A12)
- “Önemli bir durum olduğunda ben, baba ve abisi birlikte karar veririz. Olmadığında ise hepsine bütün çocuklarıma sorarım.” (A17)
- “Hayır, çünkü o küçük olduğundan dolayı büyükler karar veriyor büyüyünce onunda fikrini alırız tabi.” (A9)
- “Yok almam, o çocuk çünkü, bir şey anlamaz.” (A14)

Tablo 10. Ailelerin Olumsuz Davranışlarda Çocuklarına Yönelik Tepkilerine İlişkin Görüşleri

Çocuğun Olumsuz Davranışlarında Ailenin Verdiği Tepkiler	f
Sözlü uyarıda bulunma	10
Kızma	8
Ceza verme	6
Şiddet uygulama	5
Tehdit etme	1
Konuşmama	1
Tepkisiz kalma	1

Tablo 10 incelendiğinde ailelerin çocuklarının olumsuz davranışlarına sözlü uyarıda buldukları (f=10) ve kızdıkları (f=8), bunun yanında ceza verme (f=6) ve şiddet uygulama (f=5) tepkilerinde bulunduğu, ailelerin az bir kısmının ise tepkisiz kalmayı (f=1), konuşmamayı (f=), tehdit etmeyi (f=1) tercih ettiği görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

- “Sözümü dinlemeyince konuşmam, çok kızarım. Erkek çocuklar çok yoruyor bunaltıyor. Kızlar üzüyor erkekler kadar. Bazen babası çok kızınca döver.” (A2)
- “Ceza veriyorum. Sevdiği şeylerden mahrum bırakıyorum.” (A10)
- “Kızıyorum, bağırıyorum bazen vuruyorum çok çocuk olduğu için hepsine sahip çıkamıyorum.” (A16)

Tablo 11. Ailelerin Olumlu Davranışlarda Çocuklarına Yönelik Tepkilerine İlişkin Görüşleri

Cocuğun Olumlu Davranışlarında Ailenin Verdiği Tepkiler	f
Ödüllendirme	11
Öpme/sarıma/sevme	8
Tebrik etme	5
Teşvik etme	2
Dua etme	1
Mutlu olma	1
Tepkide bulunmama	2

Tablo 11 incelendiğinde ailelerin çocukları olumlu bir davranışta bulduklarında daha çok ödüllendirdikleri (f=11), bunun yanında öpme/sarıma/sevme (f=8) tepkilerinde de buldukları, az bir kısmının da mutlu olduğu (f=1) ve dua ettiği (f=1) görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şöyledir:

“Öpüyorum, ödüllendiriyorum. Kalem silgi istediklerini alıyorum.” (A1)

“Öpüyorum, sarılıyorum, aferin diyorum.” (A5)

“Hiçbir şey yapmam severim sözümü tuttuğu içim.” (A14)

2. Tema: Göçmen Aileler ile Türk Ailelerin Benzerlik ve Farklılıkları

Araştırmanın 2. teması “Göçmen aileler ile Türk ailelerin benzerlik ve farklılıkları” olarak belirlenmiş ve bu tema altında Türk aile yapısı ve aile içi ilişkiler noktasındaki benzerlik ve farklılıklarına ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 12. Ailelerin Türk Aileler ile İlgili Benzerlik/ Farklılıklarına İlişkin Görüşleri

Ailelerin Türk Aileler ile Benzerlik/Farklılık Durumları	f	Nedenler	f
Benzer	12	Kültürel benzerlik	7
		İki milletinde sıcakkanlı olması	5
		İki milletinde gezmeyi sevmesi	1
		Tüm milletlerin aynı olması	2
Farklı	10	Kültürel farklılık	6
		Dil farklılığı	3
		Aile Yapısı	3
		Ev düzeni	2

Tablo 12’ye göre çalışmaya katılan ailelerin bazılarının Türk ailelerle kendi ailelerinin benzer olduğunu düşündükleri (f=12), bazılarının ise farklı olduğunu düşündükleri (f=10) yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Bunun yanında benzer olduğunu düşünen ailelerin benzerlik nedeni olarak kültürel benzerliği (f=7) ve iki milletin de sıcakkanlı olmasını (f=5) gösterirken, farklı olduğunu düşünen aileler ise bunun nedeninin kültürel farklılık (f=6) olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında dil farklılığı (f=3); aile yapısının farklı olması (f=3) gibi nedenler belirttikleri görülmüştür. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Evet, bence yaşam biçimleri Suriye- Türkler çok benziyor.” (A7)

“Benzer değil. Siz de çocukların odaları hepsi ayrı; bizde ise herkesin ayrı odası yok.” (A14)

“Aynıyız, Türklerde çok sıcakkanlı Suriyeliler gibi.” (A16)

“Benziyoruz bence. Kültürlerimiz benziyor, dinimiz aynı. O yüzden zaten burada çok zorluk çekmedik.” (A20)

“Benzerlikleri çok göremiyorum. Adetler farklı, yemekler, alışkanlıklar farklı. Bizim ailelerimiz daha kalabalık; Türklerde öyle değil” (A21)

Tablo 13. Ailelerin Türk Ailelerin Aile İçi İlişkileri ile Kendi Aile İçi İlişkileri Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklara İlişkin Görüşleri

Türk Aileler ile Kendi Aile İlişkilerinin Benzerlik/Farklılık Durumları	f	Aile İçi İlişkiler	f
Benzer	6	Aile büyüklerine saygı	5
		Sıcak ilişki	2
Farklı	14	Çocuklara Konulan Kurallar ve Disiplin	10
		Maddi imkanlar	4
		Çocuk sayısı	2
Bilmiyorum	2		

Tablo 13 incelendiğinde ailelere Türklerle kendi aile ilişkileri arasındaki benzerlik ve farklılıklara ilişkin görüşleri sorulduğunda çoğunluğun farklı olduğunu düşündüğü (f=14) bir kısmının ise benzer olduğunu düşündüğü (f=6), bunun yanında 2 ailenin de bilmiyorum cevabını verdiği görülmüştür. Benzer olduğunu düşünen ailelerin aile büyüklerine saygı (f=5) ve aile içi sıcak ilişkiler (f=2) yönünden kendi aile içi ilişkileriyle Türk ailelerini benzer buldukları görülmüştür. Farklı olduğunu düşünen aileler ise bu farklılığın çoğunlukla çocuklara konulan kurallar ve disiplin (f=10) yönünden olmakla beraber maddi imkanlar (f=4) ve çocuk sayısı (f=2) gibi durumlardan kaynaklandığı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Çocukların istekleri konusunda kural koyuyoruz biz, hepsini alamıyoruz. Bizde 8 çocuk var mesela sizde çocuklar az. Bunlar farklı mesela.”(A13)

“Benzer yönler var onlarda aile içinde sıcakkanlılar. Büyüklere saygı onlar için de çok önemli”(A22)

“Dışarda gördüğüm kadarıyla aynı ama bazen ev içerisinde farklı; çünkü Türk aileler çocuğa çok imkân tanıyor. Bizim o kadar imkânımız yok”(A1)

“Var, Türk anne babalar çocukları ne isterse yapıyor. Biz her şeyi yapmıyoruz. Kurallar var bizde”(A21)

3. Tema: Göçmen Ailelerin Türkiye’ye Uyum Süreçleri

Araştırmanın 3. teması “göçmen ailelerin Türkiye’ye uyum süreçleri” olarak belirlenmiş ve bu tema altında ailelerin ve çocuklarının Türkiye’ye uyum durumlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 14. Ailelerin Türkiye’ye Uyum Sağlama Durumları ve Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Ailelerin Uyum Sağlama Durumları	f	Nedenler	f
Uyum Sağlama	14	Türkiye’yi sevme ve yaşam koşullarının iyiliği	7
		Türkçe bilme	6
		Geçen zaman nedeniyle alışma	4
		Türklerin Merhametli /Yardımsaver Olması	3
Uyum Sağlayamama	8	Sosyal dışlanma yaşama	8
		Türkçe bilmeme	6
		Dışarı çıkmama	1

Tablo 14’e göre ailelerin Türkiye’ye uyum sağlama durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde ailelerin büyük bir kısmının Türkiye’ye uyum sağladığını düşündüğü (f=14) bu duruma Türkiye’yi sevmenin (f=7) ve Türkçe bilmelerinin (f=6) neden olduğunu belirttikleri görülmüştür. Ayrıca bu ailelerden bazıları geçen zaman nedeniyle alışmanın (f=4) Türkiye’ye uyum sağlamalarında etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Uyum sağlayamadığını düşünen ailelerin (f=8) ise çoğunlukla bu duruma sosyal dışlanmanın (f=8) neden olduğunu bunun yanında Türkçe bilmemelerinin de (f=6) uyum sağlayamamaları üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Buradaki şartların iyi olması uyum sağlamamızı kolaylaştırdı. Yani Suriye de okul, doktor yok. Burada olması bizim alışmamızda etkili oldu.”(A8)

“Evet herkes siz tüm millet sağladı. Siz çok merhametlisiniz. Türkiye daha güzel.”(A12)

“Evet sağladım tabi ilk başlarda zor oldu ama oldu yani.”(A15)

“Hayır, çünkü burada pek dışarı çıkamıyoruz.” (A19)

Tablo 15: Ailelerin Çocuklarının Türkiye'ye Uyum Sağlama Durumları ve Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Çocuğun Uyum Sağlama Durumu	f	Nedenler	f
Uyum Sağlama	18	Okulunu/öğretmenini/arkadaşlarını sevme	14
		Türk ve göçmen arkadaşlar edinme	10
		Türkçe'yi öğrenme	8
		Girişken/ yardımsever/uyumlu olma	5
		Yaşının etkisi	3
Uyum Sağlayamama	4	Türkçe bilmeme	4
		Arkadaş edinememe	3

Tablo 15'e göre ailelerin çocuklarının Türkiye'ye uyum sağlama durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde çocukların büyük bir kısmının uyum sağladığını düşündükleri (f=18); 4 ailenin çocuğunun uyum sağlayamadığını düşündüğü görülmüştür. Çocukların Türkiye'ye uyum sağladığını düşünen ailelerin çoğunluğu bunun nedeninin okulunu/öğretmenlerini/arkadaşlarını sevmeleri (f=14) ve Türk ve göçmen arkadaşlar edinmeleri (f=10) olduğunu belirtmişlerdir. Çocuklarının uyum sağlayamadığını düşünen ailenin ise bunun nedenin çocukların Türkçeyi bilmemesi (f=4) ve arkadaş edinememesi (f=3) olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Bu konuda bazı ailelerin ifadeleri şu şekildedir:

"Evet Türkçeyi okuyabiliyor ve yazabiliyor. Öğretmeni onu çok takdir ediyor. Türk arkadaşları da var."(A4)

"Küçük olduğu için buraya uyum sağlaması kolay oldu."(A7)

"Evet uydu, çünkü burada okula gitti. Arkadaşları oldu, öğretmenini sevdi. Komşu çocuklarıyla da uyum sağladı. Güzel oynuyorlar."(A14)

"Zor oldu, çok alışamadı buraya, zaten Türkçe konuşmayı bilmiyor, ben de öyle. Burada arkadaşı da bir akrabamızda yok." (A6)

SONUÇ

Türkiye'de yaşayan göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri ve uyum süreçlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma sonucunda göçmen ailelerin çocuklarının öz bakım, eğitim ve sağlık alanında en çok annelerin sorumlu olduğu babaların ise daha az ilgilendiği görülmüştür. Çocukların eğitimi konusunda büyük kardeşlerin de desteğinin alındığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca göçmen ailelere göre çocukların evde daha çok kardeşleri ve anneleriyle vakit geçirdiği sonucuna varılmıştır. Büyük çocukların kendinden küçük kardeşlerinin bakım, eğitim, gibi ihtiyaçlarıyla ilgilenmelerinin ebeveynlerin üç ve daha fazla çocuk sahibi olmalarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Nitekim araştırmaya katılan annelerin demografik bilgileri incelendiğinde ortalama beş çocuk sahibi oldukları görülmüştür. Çocukların eğitimle ilişkili konularda büyük kardeşlerinin desteklerine ihtiyaç duymalarının bir diğer nedeni ebeveynlerin dil yetersizliği ve öğrenim durumlarının uygun olmaması olabilir.

Araştırma sonuçlarında babaların sağlık durumu dışındaki çocukla ilgili konularda aile içinde aktif rol üstlenmeyişi de göze çarpmaktadır. Benzer şekilde Cabrera vd. (2006) araştırmalarında Latin göçmenlerin ebeveyn etkileşimlerini inceledikleri araştırmalarında baba katılımının az olduğu sonucuna varmıştır. Öte yandan göçmen ailelerin aile içi görev ve sorumlulukların geleneksel Türk aile yapısındaki dağılımla da benzerlik gösterdiği söylenebilir. Annelerin çocukların öz bakımlarıyla daha çok ilgili olması babaların ise genellikle ailenin ekonomik ihtiyaçlarını üstlenmesi bu durumun sebebi olabilir. Bu araştırmaya paralel olarak; Tezel-Şahin, Akıncı-Coşgun ve Aydın-Kılıç'ın (2017) babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarını inceledikleri araştırmalarında da babaların çocukların öz bakımları ile ilgilenmekten çok onlarla oyun oynayarak vakit geçirmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Gaertner vd. (2007) ve Karabulut ve Şendil (2018) de araştırmalarında otoriter ve gelenekselci tutuma sahip babaların çocuklarıyla ilgili konularda daha az katılım gösterdiği sonucuna varmışlardır. Bu araştırmada da katılımcı ailelerin geldikleri ülke, yetiştikleri toplum ve kültür göz önünde bulundurulduğunda çoğunlukla gelenekselci tutumda oldukları çıkarımı yapılabilir. Çocukların evde çoğunlukla anneye vakit geçirmeleri, eğitim ve bakım süreçlerinin anneleri tarafından takip edilmesi bu durumun nedeni olabilir. Bunun yanında babaların sağlık konusunda ise; "hastaneye ulaşım" "ilaç temini" gibi maddi ihtiyaçları içerdiği için daha aktif olduğu

düşünülebilir. Babaların ekonomik kaynak sağlamaktan sorumlu olmaları da ev içi süreçlere daha az dahil olmalarını başka bir açıdan açıklamaktadır. Ünal-Turan ve Bilgin'de (2020) aile içi sorumlulukları toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelemiştir; kadınların genellikle ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili rolleri üstlendiklerini, erkeklerin ise daha çok para kazanma konusunda sorumluluk aldıklarını tespit etmiştir. Mehall, Spinrad, Eisenberg, ve Gaertner'in (2009) çalışmalarında ise çocuklardaki kardeş sayısı arttıkça, babaların çocuklarıyla daha az ilgilendiği sonucuna varılmıştır. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın; babasıyla vakit geçiren çocuk sayısının azlığı sonucunun ailedeki çocuk sayısının fazla olması ve çalışan kişilerin çoğunlukla babalar olmasından kaynaklı olabileceği söylenebilir. Bunun yanında annelerin çalışmaması ve kardeşlerin de okul dışında evde bulunmalarının babaya göre çocukla daha sık vakit geçirmelerinde etkili olduğu söylenebilir. De Luccie (1996) araştırmasında annelerin çalışma durumunun, babaların çocuklarıyla ilgili sorumluluklarını belirleyen önemli değişkenlerden biri olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Fagan (1998) düşük gelirli Afro-Amerikan ve Porto Riko'lu babaların baba katılımının incelediği araştırmasında, annelerin çalışma durumunun baba katılımının önemli belirleyicilerinden biri olduğunu saptamıştır.

Araştırmanın diğer bir sonucunda göçmen ailelerin çocuklarıyla vakit geçirme şekillerine ilişkin görüşlerinde; ödev/ders yapma kategorisinde yoğunlaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum ailelerin çocuklarının okul ve eğitimlerine ilişkin konulara önem verdikleri ve ilgili olduklarını düşündürmektedir. Diğer taraftan çocukların Türkiye'deki okullarına, dil öğrenimine ve dolayısıyla yeni yaşamlarına uyum sağlamak için yoğun olarak vakitlerini ödev yaparak geçirdikleri bu sebeple de daha çok ev içinde yapılabilecek aktiviteleri tercih ettikleri söylenebilir. Göçmen ailelerin çocuklarıyla daha çok ödev ve ders yaparak vakit geçirmelerinin yanında; parka gitme, gezmeye gitme gibi ev dışı aktiviteleri daha az tercih ettikleri de araştırmanın bir diğer sonucudur. Bu durum; göçmen ailelerin yaşadıkları yerdeki sosyalleşme probleminin genelde evde vakit geçirmelerinde etkili olmasından kaynaklı olabilir. Başka bir açıdan ise araştırmaya katılan ailelerin çoğunluğunun ülkelerinde yaşanan savaş sebebiyle Türkiye'ye göç etmiş olmaları da dikkate alınır ise yaşamış oldukları güvenlik problemlerinden kaynaklı olarak ev dışı aktiviteleri tercih etmedikleri söylenebilir. Nitekim; Suárez-Orozco, (2004) çalışmasında göçmen ebeveynlerin çocuklarının güvenliği nedeniyle endişe duyduklarını ve bu sebeple genellikle kendi yaşam sınırları içerisinde yaşadıklarını ifade etmiştir.

Göçmen ailelerin çocuklarıyla vakit geçirme durumlarının Türkiye'ye gelmeden önce ve sonra değişiklik gösterip göstermediğine bakıldığında ise; bir değişim olmadığı yönünde görüş bildiren ailelerin yanında bazı ailelerin ise Türkiye'de yaşamının geldikleri ülkeye göre daha rahat olması, koşulların iyiliği gibi sebeplerle çocuklarıyla daha fazla vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun göçmen ebeveynler için gerek savaş ortamı gibi zorlu koşullardan uzaklaşmış olmaları gerek Türkiye'deki sosyal ve kültürel yaşama uyum sağlamak adına değişiklik gösterdiği söylenebilir. Demirbaş ve Bekaroğlu (2013) göçmenlerin göç nedenlerine bağlı olarak (savaş, kıtlık vb.) yaşam kalitelerinin düştüğünü; karşılaştıkları olumsuzluklardan uzaklaştıklarında ise yaşam standartlarının yükselmesiyle kendilerine ve ailelerine daha rahat vakit ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma bulgularıyla benzer şekilde Reza (2020) araştırmasında ABD'deki göçmen ebeveynlerin geldikleri ülkenin kültürel normlarına uyum sağlayabilmek için ebeveynlik stillerini değiştirdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre çocuklara evde konulan kuralların daha çok uyku saati konusunda olduğu, çocuklara dışarı çıkma izni konusunda da ailelerin kural koydukları tespit edilmiştir. Piotrowski (1997) günlük aile yaşamının kurallarını incelemiş, annelerin çoğunlukla çocuklarına geleneksel- sosyal kurallar koydukları; ahlaki kuralların ise daha az konulduğu sonucuna varmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre ise; belirlenen kurallara bakıldığında uyku saati, ödev yapma gibi günlük rutini oluşturan sosyal kuralların ev içi düzeni sağlamak; eve geliş saati, yabancılarla konuşmama, kavga etmeme gibi ahlaki kuralların ise çocuğu koruma amaçlı konulmuş kurallar olduğu söylenebilir. Göçmen ailelerin çocuklarına karşı kuralcı olarak nitelendirilebilecek tutumlarının yanında, çocuklarının fikrinin alma konusunda, genellikle önemli olarak adlandırılan ve aileyi ilgilendiren konularda çocuğun fikrini almadıkları, çocuğu ilgilendiren bir durum olduğunda ise yalnızca bazı ailelerin çocukların fikrini sordukları sonucu elde edilmiştir. Bu durum

ailede kararları veren kişinin ebeveyn olması gerektiği anlayışından kaynaklı olabilir. Ancak çocukların ailedeki karar alma süreçlerine katılımı çocuğun özgüveni ve öz değeri açısından oldukça önem taşımaktadır. Bunun yanında çocuktaki demokrasi kültürünün oluşmasında da bir farkındalık geliştirir. Nitekim Özpolat (2010) çocukla doğrudan ilişkisi olmasa dahi çocuğun fikrine başvurulması ve ailedeki karar sürecine dahil edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre göçmen ailelerin, çocukları olumlu bir davranışta bulduklarında genellikle onları ödüllendirdikleri ve sarılma-sevme gibi tepkilerde buldukları görülmüştür. Benzer şekilde Tahiroğlu vd.'nin (2009) araştırmalarında annelerin çocukları için en sık kullandığı ödülün "sevip okşamak" olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında araştırma sonucunda çocuklarının olumsuz davranışlarına göçmen ailelerin daha çok sözlü uyarıda buldukları ve kızma tepkisi gösterdikleri bulunmuştur. Ailelerin tepkilerine bakıldığında çocuğun eğitim ve disiplin süreçlerinde genel olarak ebeveynlerin büyük bir kısmının tercih ettiği tutumlar olduğu söylenebilir. Bununla birlikte araştırma sonuçlarında göçmen ailelerin bir kısmının çocukların olumsuz davranışlarına şiddet göstererek tepkide buldukları görülmüştür. Araştırmanın bu sonucuyla paralel olarak Yu ve Singh (2012) araştırmalarında göçmen ebeveynlerin ABD'de doğan diğer ebeveynlere göre çocuklarına karşı daha yüksek düzeyde şiddete başvurdukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir bulguya Fontes'in (2002) Latin göçmen ailelerin çocuk disiplin yöntemlerini incelediği araştırmasında da rastlanmıştır. Bu durumunun pek çok farklı sebepten kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim; LeBrun vd. (2015) çalışmalarında; göçmenlerin geldikleri ülkeye uyum süreci, ekonomik sorunlar, yaşanan travmalar gibi nedenlerden dolayı yoğun stres altında olduklarını; bu durumun aile içi yaşantılarına yansıdığını ve bu sebeple çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığı sonucuna varmışlardır. Benzer bir sonuç Foner ve Dreby (2011)'nin göçmen ailelerin kuşaklar arası ilişkileri inceledikleri araştırmalarında da otorite sarsılması durumu sonucu göçmen ebeveynlerin şiddete başvurdukları şeklinde yer almaktadır. Tüm bu araştırma sonuçları bu çalışmada ortaya çıkan göçmen ailelerin çocuklarına uyguladıkları fiziksel şiddet durumuna sebep olarak gösterilebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre çalışmaya katılan ailelerin bazılarının Türk ailelerle kendi ailelerinin benzer olduğunu bazılarının ise farklı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Her iki aile yapısının da benzer olduğunu düşünen göçmen ailelerin çoğu benzerlik nedeni olarak kültürel benzerliği ve iki milletin de sıcakkanlı olmasını göstermiştir. Apak (2015) araştırmasında Suriyeli göçmenlerin Türkiye'yi göç ülkesi olarak belirlemelerindeki en önemli faktörün burada kendilerini güvende hissetmeleri ve Türkiye'nin yaşadıkları yere coğrafi konum bakımından yakın olması olduğu sonucuna varmıştır. Bu bulgudan hareketle coğrafi yakınlığın beraberinde kültürlerarası yakınlığı da getirdiği söylenebilir. Bu sebeple her iki kültürün de benzer şekilde ailevi değerlere sahip olması beklenen bir durumdur. Aykaç, Gençtürk ve Kılıç'ın (2017) araştırmalarında göçmenlerin Türk kültürünü kendi kültürlerine benzer olarak algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmalar Türk, Asya, Hindistan gibi geleneksel kültürlerde aile, aile içi ilişkiler, büyüklere saygı gibi değerlerin ön planda olduğunu göstermektedir (Ang & Goh, 2006; Aykaç, Gençtürk & Kılıç, 2017; Balaguru, 2004; Özyürek vd., 2016; Şanlı ve Öztürk, 2015). Nitekim araştırma sonuçlarında göçmen ailelerin Türklerdeki aile büyüklerine saygı ve sıcak ilişkiler gibi değerlerin de kendi aile yapılarıyla benzer buldukları ortaya çıkmıştır. Bu durumunun göçmen ailelerin aile değerlerine önem vermelerinden kaynaklı olduğu söylenebilir. Erkan'ın (2016) araştırmasında ise Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin uyum sürecinde her iki milletin de kültürel benzerliklerinin, ortak bir geçmişe ve inanca sahip olmalarının etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bakımdan araştırmaya katılan ailelerin büyük bir kısmının Türkiye'ye uyum sağladıkları yönünde görüş bildirdikleri de göz önünde bulundurulduğunda ortak bir kültürel geçmişin göçmenlerin uyumunu kolaylaştırmış olabileceği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre göçmen ailelerin Türklerle kendi aile ilişkileri arasındaki benzerlik ve farklılıklara ilişkin görüşleri sorulduğunda çoğunluğun farklı olduğunu düşündüğü görülmüştür. Göçmen aileler genel olarak Türk aile yapısıyla kendi aile yapılarını kültürel açıdan benzer olarak algılasa da aile içi ilişkiler ve ebeveynlik noktasında bu durumun farklılaştığı söylenebilir. Araştırma sonuçları bu farklılığın çoğunlukla disiplin ve çocuk yetiştirme bakımından kaynaklanmakla birlikte maddi imkanlar, sosyal koşullar ve aile yapısı gibi durumlardan kaynaklandığı yönündedir. Ayçiçeği Dinn ve Sunar (2017)

araştırmalarında ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının kültürler arası farklılıklara göre şekillendiği bulgusu da araştırmanın bu sonucunun sebebi niteliğindedir. Reza (2020) ise araştırmasında göçmen ebeveynlerin çocuk yetiştirmede kültürel olarak uyumlu ve çevresel talepleri karşılamaya duyarlı olmalarının yanında kendi gelenek ve göreneklerine bağlı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu bakımdan kültürün; ebeveynlerin aile içi ilişkilerini, çocuklarına karşı tutum ve davranışlarını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu söylenebilir. Farklı kültürel özelliklere sahip bireylerin çocuklarıyla ilişkileri, ebeveynliğe yönelik değer ve inançları da farklılık gösterebilir. Bu çalışmada ise kendi aileleriyle Türk ailelerin ilişkiler noktasında farklı olduğu konusunda görüş bildiren göçmen ailelerin çocuklara konulan kurallar konusunda kendilerinin daha kuralcı olduğuna değindikleri görülmüştür. Bu durumun göçmen ailelerin çocuklarını disipline etmede hem kendi kültürlerini hem de ev sahibi ülkenin kültürünü dengeleme konusunda zorluk yaşamalarından kaynaklandığı söylenebilir (Reza, 2020; Sanagavarapu, 2010). Nitekim yeni bir toplumda ve farklı bir kültürde çocuk yetiştirmeye çalışan ebeveynlerin çocukları için kaygılı olması ve bu sebeple çocuklarına karşı daha korumacı yaklaşımda olmaları da beklenen bir durumdur. Özyürek vd.'nin. (2016) araştırmalarında farklı kültürden olan ebeveynlerin Türk ebeveynlere göre çocuklarına karşı daha kuralcı ve otoriter oldukları ortaya konulmuştur. Benzer şekilde Şahin-Zeteroğlu ve Halavurt (2019) araştırmalarında Türkiye' deki göçmen annelerin göçmen olmayan annelere göre çeşitli boyutlarda daha kuralcı ve yetkin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Foner ve Dreby (2011) de araştırmalarında göçmen ebeveynlerin genellikle daha otoriter bir tutumda oldukları ve kendilerine karşı itaat bekledikleri sonucuna ulaşmıştır (Zhou 2009).

Göçmen ailelerin Türkiye'ye uyum sağlama durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde ailelerin büyük bir kısmının Türkiye'ye uyum sağladığını düşündüğü bu duruma Türkiye'yi sevmenin ve Türkçe bilmelerinin neden olduğunu belirttikleri görülmüştür. Benzer şekilde Türkiye'deki göçmenlerin kültürel uyum süreçlerini inceleyen araştırmalar özellikle Suriyeli göçmenlerin genel anlamda Türkiye'de olmaktan kısmen memnun olduğunu göstermektedir (Apak, 2015; Kağnıcı, 2017; Karasu, 2016; Kaya, 2015). Ayrıca katılımcı ailelerden bazıları geçen zaman nedeniyle alışmanın Türkiye'ye uyum sağlamalarında etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Nitekim çalışmada göçmen katılımcıların çoğunun Türkiye'de bulunma süresi üç yıl ve üzerinde olduğundan ülkeye uyumlarının büyük ölçüde sağlanmış olabileceği söylenebilir. Yapılan araştırmalar da bu sonucu destekler niteliktedir. Lee, Seo, Cheon ve Choi (2000) ve Lee, Shin ve Lim (2012) araştırmalarında mültecilerin yaklaşık ikinci yıldan itibaren gittikleri ülkeye uyum sağladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Jeon (2000) tarafından Kuzey Koreli mültecilerle yapılan bir çalışmada, mültecilerin geldikleri ülkede kalış süreleri arttıkça uyum düzeyinin de yükseldiği bulgusu araştırma sonucuyla paraleldir. Bu açıdan bakıldığında göç edilen ülkede kalma süresinin de uyum sürecinde önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Bunun yanında Türkiye'ye uyum sağlayamadıklarını belirten göçmen ailelerin sosyal dışlanma ve Türkçe bilmemeleri nedeniyle uyum sağlayamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Johnson, Zolkowska ve McNeil'in (2015) yaptıkları araştırma İsviçre'deki göçmenlerin uyum sağlamalarında ve yaşadıkları sorunlar üzerinde önceki yaşam zorlukları ya da ev sahibi kültüre yönelik tutumlarının yanında özellikle sosyal dışlanma, ekonomik koşullarında etkili olduğunu göstermiştir. Yine Tinghög vd., (2017) İsveç'e yerleştirilen Suriyeli mültecilerin göçmenlik sonrası deneyimlerini incelemiş ve kendilerini genellikle dışlanmış veya etnik ayrımcılığa uğramış hissettikleri sonucuna varmıştır. Benzer bir sonuca Kiremit, Akpınar ve Tüfekci-Akcan'ın (2018) araştırmalarında da rastlanmıştır. Yapılan bu çalışmalar ve araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde göçmenlerin uyum süreçlerinde dil öğrenmenin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Nitekim ev sahibi ülkenin diline hâkim olmayışlarından kaynaklı olarak karşılaştıkları düşünülen sosyal dışlanma durumları da göçmenlerin iletişim ve uyum gibi birçok konuda sorun yaşamalarına neden olmuş olabilir.

Araştırma sonuçlarında göçmen ailelerin büyük bir kısmı çocuklarının Türkiye'ye uyum sağladığını düşündüğü ve bunun nedeninin çocukların okul, öğretmen ve arkadaşlarını sevmeleri olduğu görülmüştür. Çocukların büyük bir kısmının Türkiye'den ve buldukları okuldan memnun oldukları bunun sebebinin de Türkiye'deki öğretmenlerinin olumlu yaklaşımından kaynaklandığı söylenebilir. Suárez-Orozco (2004)

farklı ülke ve sosyal kademelerden gelen göçmen çocukların büyük bir kısmının okula ve eğitime yönelik genellikle olumlu tutum içinde olduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde Tut ve Kıroğlu ve Bayraktar (2018) Suriyeli ve Türk çocukların okul algısını incelemiş ve çocukların okulu bir yuva ve sosyalleşme alanı olarak algıladıkları sonucuna varmıştır. Montgomery'de (2010) araştırmasında okula devam eden mülteci çocukların daha iyi bir ruh sağlığına sahip oldukları sonucuna varmıştır. Diğer taraftan Scherer vd. (2020) ise; Suriyeli göçmen çocukların ruhsal bozukluklarını inceledikleri araştırmalarında okula devam etmeyen ve eğitim görmeyen çocuklarda depresyon belirtilerinin daha yaygın olarak gözlemlendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Çocuklarının uyum sağlayamadığını düşünen göçmen ailelerin ise bunun nedenin Türkçeyi bilmemek ve arkadaş edinmemek olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmüştür. Öztürk (2017) çalışmasında Türkiye'deki Suriyeli çocukların sosyal uyumlarını farklı açılardan incelemiş ve Türkçe konuşamayan ve dil problemi yaşayan çocukların daha fazla akran sorunları yaşadığı ortaya konulmuştur. Oral (2016) ise İstanbul'da yaşayan Suriyeli çocuklarla yaptığı araştırmada çocukların çoğunun dil sorunu yaşadıkları ve bu sebeple arkadaşlık kuramadıkları sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Metin, Aydoğan, Darıca ve Tepebağ'ın (2017) araştırmalarında da Suriyeli çocukların eğitim süreçlerinde yaşadıkları en önemli sorunun dil ve dışlanma sorunu yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Nitekim; Crul vd., (2019) Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitime erişimlerinde karşılaştıkları en büyük engelin Türkçe dilini öğrenememiş olmalarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Alçın ve İnanıcı'da (2020) araştırmalarında kalıcı göçmen çocukların eğitim öğretim süreçlerinde öğretmenlerin çoğunlukla dil-iletişim sorunu yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir sonuca Kardeş ve Akman (2018) araştırmalarında da rastlanmıştır. Yine Kiremit, Akpınar ve Tüfekci-Akcan'ın (2018) araştırmalarında Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların uyum süreçlerindeki en büyük engelin dil probleminden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında dil sorununun, göçmen çocukların okuldaki diğer çocuklardan izole edilmelerine ve bu sebeple kendilerini ifade edemedikleri için sosyalleşmelerine engel olduğu söylenebilir (Yohani, 2010). Oysaki göçmenlerin sağlığı ve gelişimi, eğitimsel kazanımı, sosyal ve ekonomik entegrasyonu; göç ettikleri ülkenin geleceğinde belirleyici bir rol oynayacaktır (Lendale, Thomas ve Van Hook, 2011).

Tüm bu sonuçlar ışığında bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda farklı etnik kökene sahip göçmen ailelerle ve daha geniş bir örneklem grubuyla çalışılması, benzer çalışmaların boyutsal olarak yapılması önerilebilir. Ek olarak araştırma sonuçları doğrultusunda göçmen ailelerin sosyal uyumunu sağlamak ve sağlıklı iletişim kurmalarına yardımcı olmak için sosyal destek programları ve projeler düzenlenmesi önemli görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye'deki ailelerin göçmen aileler hakkında bilgilendirilmesi, göçmen ailelerle etkileşimin artırılması amacıyla teşvik edilmesi, göçmen aileler ve çocukları için Türkçe kursları açılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Alçın, Ö. C., & İnanıcı, M. K. (2020). Müzik öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(2), 727-811.
- Amato P.R. (2005). The impact of family formation change on the cognitive, social, and emotional well-being of the next generation. *Future Child*, 15(2):75-96. doi: 10.1353/foc.2005.0012.
- Ang, Rebecca. P. & Goh, Dion. H. (2006). Authoritarian parenting style in asian societies: A cluster analytic investigation, *Contemporary Family Therapy*, 28 (1), 131-151.
- Apak, H. (2015). Suriyeli göçmenlerin gelecek beklentileri: Mardin örneği. *Birey ve Toplum*, 5, 125-142.
- Atwell, R., Gifford, S., & Mc-Donald-Wilmseti, B. (2009). Re- settled refugee families and their children's futures: Coherence, hope and support. *Journal of Comparative Family Studies*, 40 (5), 677-697.
- Aykac, B., Gençtürk, B. & Kılıç, M. (2017). Mültecilerin aile yapıları bağlamında Türk kültürüne ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. 1. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi, 23-25 Kasım 2017, Düzce.

- Balaguru, S. (2004). *Acculturation and Its Impact on Child Rearing and Child Behavioral Problems: A Study of Asian-Indian Immigrant Families*. Unpublished Phd Dissertation, The Faculty of the Curry School of Education University of Virginia. Virginia, US.
- Beiser, M., & Hou, F. (2006). Ethnic identity, resettlement stress and depressive affect among Southeast Asian refugees in Canada. *Social Science and Medicine*, 63 (1), 137-150.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cabrera, N. J., Shannon, J. D., West, J., & Brooks-Gunn, J. (2006). Parental interactions with Latino infants: variation by country of origin and English proficiency. *Child Development*, 77(5), 1190–1207. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00928.x>
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı-Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, Çev. Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Culbertson, S., & Constant, L. (2015). Education of syrian refugee children: Managing the crisis in Turkey, Lebanon, and Jordan. *RAND Corporation*. <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt19gfk74>
- Crul, M., Lelie, F., Biner, Ö. et al. (2019). How the different policies and school systems affect the inclusion of Syrian refugee children in Sweden, Germany, Greece, Lebanon and Turkey. *CMS* (7)10. <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0110-6>
- DeLuccie, M. F. (1996). Mothers: influential agents in father-child relations. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 122(3), 285-307.
- Demirbaş, H., & Bekaroğlu, E. (2013). Evden uzakta olmak: Sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. *Kriz Dergisi* 21 (1) , 11-24 . DOI: 10.1501/Kriz_0000000334
- Dinn, A.A. & Sunar, D. (2017). Çocuk yetiştirme tutumları ve bağıntılarının kültür içi ve kültürlerarası karşılaştırılması, *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 95-110.
- Edge, S. & Newbold, B.(2012). Discrimination and the health of immigrants and refugees: Exploring Canada's evidence base and directions for future research in newcomer receiving countries. *J. Immigr. Minor. Health*, 15, 141–148.
- Erkan, E. (2017). Suriyeli göçmenler ve dini hayat: Uyum, karşılaşma, benzeşme gaziantep örneği, *İlahiyat Akademi Dergisi*, 4, 1-36.
- Fagan, J. (1998). Correlates of low-income african american and puerto rican fathers' involvement with their children. *Journal of Black Psychology*, 24(3), 351-367.
- Fazel, M., Reed, R., Panter-Brick, C. & Stein, A. (2012) Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: Risk and protective factors. *Lancet* 2012, 379, 266–282.
- Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating rigor using thematic analysis: A hybrid approach of inductive and deductive coding and themed development. *International journal of qualitative methods*, 5 (1), 80-92. <https://doi.org/10.1177/160940690600500107>
- Foner, N. & Dreby, J. (2011). Relations Between the Generations in Immigrant Families. *Annual Review of Sociology*. 37. 10.1146/annurev-soc-081309-150030
- Fontes, L.A. (2002), Child discipline and physical abuse in immigrant latino families: Reducing violence and misunderstandings. *Journal of Counseling & Development*, 80: 31-40. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2002.tb00163.x>
- Gaertner, B.M., Spinrad, T.L., Eisenberg, N., & Greving, K.A. (2007). Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *J Marriage Fam.*, 69(4), 962-976.
- Günay, Ü. (2003). Göç, din ve değişim: Batı Avrupa'daki Türk işçileri örneği. *Bilimname*, 2003(3) , <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilimname/issue/3521/47857>

- Hassan, G., Ventevogel, P., Jefee-Bahloul, H., Barkil-Oteo, A., & Kirmayer, L. (2016). Mental health and psychosocial wellbeing of Syrians affected by armed conflict. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 25(2), 129-141. doi:10.1017/S2045796016000044
- Işık-Ercan, Z. (2012). In Pursuit of a new perspective in the education of children of the refugees: Advocacy for the "Family". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 3025-3038.
- Johnsson, E., Zolkowska, K. & McNeil, T. F. (2015). Prediction of adaptation difficulties by country of origin, cumulate psychosocial stressors and attitude toward integrating: a Swedish study of first-generation immigrants from Somalia, Vietnam and China. *International Journal of Social Psychiatry*, 61(2), 174-182.
- Jeon, W. (2000). Issues and problems of adaptation of North Korean defectors to South Korean society: An in-depth interview study with 32 defectors. *Yonsei Medical Journal*. 41. 362-71. 10.3349/ymj.2000.41.3.362.
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim online*, 16 (4), 1768-1776.
- Karabulut, H. & Şendil, G. (2018). Okul öncesi dönemdeki baba katılımının ebeveyn tutumlarına göre incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2 (3), 143-154. DOI: 10.31461/ybpd.428414.
- Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21, 995-1014.
- Karataş, K., & Ayyıldız, A. A. (2021). Bugünün Türkiye'sinde göç gerçeği: Küresel hareketliliğin neresindeyiz? *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 473-500.
- Kardeş, S. & Akman B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri, *İlköğretim Online Dergisi*, 17(3), 1224-1237.
- Kaya, M. (2015). Komşuda misafirlik: Suriyeli sığınmacılarca kurulmuş mülteci derneklerinin perspektifinden Türkiye'de yaşamak. *International Journal of Social Science*, 39, 263-279.
- Kiremit, R, Akpınar, Ü, & Tüfekci-Akcan, A. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2139-2149. DOI: 10.24106/kefdergi.428598
- Landale, N. S., Thomas, K. J., & Van Hook, J. (2011). The living arrangements of children of immigrants. *The Future of children*, 21(1), 43–70. <https://doi.org/10.1353/foc.2011.0003>
- LeBrun, A., Hassan, G., Boivin, M., Fraser, S., & Dufour, S. (2015). Review of child maltreatment in immigrant and refugee families. *Canadian Journal of Public Health / Revue Canadienne De Santé Publique*, 106(7), ES45-ES56. Retrieved February 20, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/90006062>
- Lee W.Y., Lee K.S., Seo J.J., Cheon H.J., & Choi C.H. (2000) *A Study of Comprehensive Policy of the Problems of North Korean Refugees*. Seoul, Korean Institute for National Unification.
- Lee, Y. M., Shin, O. J., & Lim, M. H. (2012). The psychological problems of north korean adolescent refugees living in South Korea. *Psychiatry investigation*, 9(3), 217–222. <https://doi.org/10.4306/pi.2012.9.3.217>
- Mehall, K. G., Spinrad, T. L., Eisenberg, N., & Gaertner, B. M. (2009). Examining the relations of infant temperament and couples' marital satisfaction to mother and father involvement: A longitudinal study. *Fathering*, 7(1), 23–48.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan), Ankara: Nobel.
- Metin, Ş., Aydoğan, Y., Darıca, N. & Tepebağ, D. (2017). Okul öncesi eğitim alan Suriyeli çocukların karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri, Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi, 5-7 Ekim 2017, Düzce.
- Montgomery, E. (2010). Trauma and resilience in young refugees: A 9-year follow- up study. *Development and Psychopathology*, 22(2), 477–489.

- Oikonomidou, E. (2010). Zooming into the school narratives of refugee students. *Multicultural Perspectives*, 12(2), 74–80. doi:10.1080/15210960.2010.481186
- Oral, P. (2016). Türkiye’de Sığınmacı Çocuk Olmak İstanbul Saha Çalışması, Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği, İstanbul.
- Özpolat, D. (2011). Ailede demokratik sosyalleşme. *Aile ve Toplum*, 5(20), 9-24 .
- Öztürk, K. (2017). *İstanbul’daki Suriyeli Çocukların Öfke ve Sosyal Uyum Düzeyleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özyürek, A., Çetin, A., Yıldırım, R., Evirgen, N., & Ergün, Ş., (2016). Farklı kültürlerde aile çocuk etkileşimlerinin öğretmen bakış açısına göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, vol.9, 1477-1484.
- Piotrowski, C. (1997). Rules of everyday family life: The development of social rules in mother-child and sibling relationships. *International Journal of Behavioral Development*, 21. 571-598.
- Pusch, B. & Wilkoszewski, T. (2010). *Türkiye’ye Uluslararası Göç, Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar*. Çev. Mutlu Çomak-Özbatır. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Reavell, J., & Fazıl, Q. (2017). The epidemiology of PTSD and depression in refugee minors who have resettled in developed countries. *Journal of mental health (Abingdon, England)*, 26(1), 74-83. <https://doi.org/10.1080/09638237.2016.1222065>
- Reza, F. (2020). Parenting Styles and Discipline Strategies of Immigrants: A Qualitative Study. *Universal Journal of Educational Research*. 8. 8402-8410. 10.13189/ujer.2020.082646.
- Rousseau, C. & Guzder, J. (2008). School-based prevention programs for refugee children. *Child Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 17, 533-549.
- Sanagavarapu, P. (2010). What does cultural globalisation mean for parenting in immigrant families in the 21st century? *Australasian Journal of Early Childhood*, 35(2), 36–42. <https://doi.org/10.1177/183693911003500206>
- Scherer, N., Hameed, S., Acarturk, C., Deniz, G., Sheikhanı, A., Volkan, S., Örucü, A., Pivato, I., Akıncı, İ., Patterson, A., & Polack, S. (2020). Prevalence of common mental disorders among Syrian refugee children and adolescents in Sultanbeyli district, Istanbul: results of a population-based survey. *Epidemiology and psychiatric sciences*, 29. <https://doi.org/10.1017/S2045796020001079>
- Sinclair, M. (2001). “Education in Emergencies.” In *Learning for a Future: Refugee Education in Developing Countries*. Jeff Crisp, Christopher Talbot, and Diana B. Cipollone, eds. Geneva: UNHCR. 1-83.
- Suárez-Orozco, C. (2004). Immigrant Families and Their Children: Adaptation and Identity Formation. In *The Blackwell Companion to Sociology*, J.R. Blau (Ed.). <https://doi.org/10.1002/9780470693452.ch10>
- Şahin Zeteroğlu, E. & Halavurt, H. (2019). Göçmen olan ve olmayan annelerin tutumları ile çocuklarının medya kullanımının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 245-269. DOI: 10.19171/uefad.533244.
- Şanlı, D. & Öztürk, C. (2015). Anne Babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8 (4), 240-246.
- Tahiroğlu, A., Bahalı, K., Avcı, A., Seydaoğlu, G., & Uzel, M., (2009). Ailedeki disiplin yöntemleri demografik özellikler ve çocuklardaki davranış sorunları arasındaki ilişki. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16(2), 67-82.
- Taylor, S. & Sidhu, R. K. (2011) Supporting refugee students in schools: what constitutes inclusive education?, *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.

- Tekin, U. (2007). Avrupa'ya Göç ve Türkiye. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 43-57.
- Tezel-Şahin, F, Akıncı-Coşgun, A. & Aydın-Kılıç, Z. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37 (1), 319-343. <https://www.gefad.gazi.edu.tr/en/pub/issue/31116/337725>
- Tinghög, P., Malm, A., Arwidson, C., Sigvardsdotter, E., Lundin, A., & Saboonchi, F. (2017). Prevalence of mental ill health, traumas and postmigration stress among refugees from Syria resettled in Sweden after 2011: a population-based survey. *BMJ open*, 7(12), <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-018899>
- Tut, E., Kıroğlu, K., & Bayraktar, G. (2018). Suriyeli ve Türk öğrencilerin öğretmen ve okul kavramlarına yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 676-694.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019). *International migrant stock 2019*, Online Edition. <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp> (Erişim tarihi: 20.08.2020)
- Ünalın-Turan, S. & Bilgin, V. (2020). Toplumsal cinsiyet ekseninde din ve aile içi roller. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 459-493.
- Ünver, C. (2012). Almanya'ya Türk işgücü göçü: Geçmişten geleceğe sorunlar, imkanlar ve fırsatlar. *Sosyal Politika Konferansları Dergisi*, 0 (45), 177-226.
- Vaghri, Z., Tessier, Z., & Whalen, C. (2019). Refugee and asylum-seeking children: Interrupted child development and unfulfilled child Rights. *Children (Basel, Switzerland)*, 6(11), 120. <https://doi.org/10.3390/children6110120>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yohani, S. (2010). Educational cultural brokers and the school adaptation of refugee children and families: challenges and opportunities. *Journal of International Migration and Integration*. 14. 10.1007/s12134-011-0229-x.
- Yu, S. M., & Singh, G. K. (2012). High parenting aggravation among US immigrant families. *American journal of public health*, 102(11), 2102–2108. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.300698>
- Zhou M. 2009. Conflict, coping and reconciliation: intergenerational relations in Chinese immigrant families. See Foner, N. (Ed) *Across Generations: Immigrant Families in America*. (21-47) New York: N. Y. Press